

WAAR STA IK OP DIT SCHILDERIJ?

preek Kerstavond 2022

Graag wil ik met je kijken naar dit schilderij van Rembrandt. Het heet de 'Aanbidding van de Herders'. Je kunt het zien in The National Gallery in Londen. De toegang is gratis, maar je moet er wel voor naar Engeland. Het is geschilderd in de bekende stijl van Rembrandt. Opvallend is, hoe hij speelt met licht en het donker. Het zijn vaak wat donkere schilderijen, maar altijd is er wel iets van een bovenaards licht te zien. Rembrandt wordt dan ook wel de 'meester van het licht' genoemd. Als je

je verdiept in zijn levensverhaal dan zie je dat ook zijn leven lichte en vooral ook duistere kanten kent. Hij schilderde zoals zijn leven was. Je kunt gerust spreken van een dramatisch leven. Hij kent een periode van grote welstand waarin hij een liederlijk leven leidde. Hij is een onmogelijk figuur voor zijn vrouwen. Ook is er veel verdriet in zijn leven. Vier kinderen sterven, waaronder Titus, 27 jaar oud. Twee vrouwen verliest hij aan de dood. Hij raakt failliet en sterft in armoede. Toch laten vooral zijn latere schilderijen een grote gelovige diepgang zien. Rembrandt schildert niet alleen een Bijbels verhaal. Hij verbeeldt het verhaal zo dat je als kijker wordt uitgedaagd om in het verhaal te gaan staan. Ik nodig je vanavond uit om je plek in de stal in te nemen, zodat je deelgenoot wordt en geen toeschouwer blijft.

Laten we het schilderij eens goed bekijken. Je oog wordt direct getrokken naar het kind, naar Jezus. Daar het gaat om. In het rood zien we zijn moeder Maria. Rechts daarvan staat Jozef. Naast Jozef staan twee figuren, - zijn het vrouwen? -, die zo zien te zien met elkaar in gesprek

zijn. Dat kind roept gesprek op. Een herder is neergeknield, zijn staf ligt op de grond. Daarnaast een collega-herder ook geknield. Aan de rechterkant staan nog drie figuren. Heb je het hondje gezien met het jongetje? Die lijkt meer dan aandacht te hebben voor de hond dan voor het kind. Op achtergrond zie je een koe. Opvallend is het enorme licht wat het kind omgeeft. Het licht is zelfs feller dan het licht, dat komt van de lantaarn van de persoon aan de rechterkant. Het licht bij het kind straalt af op de omstanders. Hun gezichten glanzen er helemaal van. Aan de ene kant is het een heel intiem en gemoedelijk tafereel. Het heeft iets knussigs. Maar aan de andere kant stijgt het ook uit boven het alledaagse. Een onaards licht verlicht het gewone.

We hebben vanavond het Kerstevangelie gehoord uit Lucas. Ook Johannes vertelt over Kerst. Maar dan niet in proza, maar in poëzie. Johannes geeft als het ware de ondertiteling bij wat Lukas vertelt. *'Het licht schijnt in de duisternis. En het woord is mens geworden en is bij ons komen wonen.'* Rembrandt brengt Johannes en Lukas in één beeld bij elkaar. Hij doet dat op onnavolgbare wijze. *'Het woord is mens geworden en is bij ons komen wonen.'* zegt Johannes. 'Het woord' is een uitdrukking voor God die contact met ons zoekt, die met ons communiceert. En hoe? Gods belangrijkste communicatiemiddel is dat Hij onder ons komt, dat Hij één van ons wordt, dat Hij als een kind onder ons verkeert. Dat is het antwoord van God op al onze duisternis. De duisternis van onze wereld is groot. Met alle geweld en wantrouwen. Het is een beestenbende. Maar te midden van deze beestenbende, in de stal, waar het stinkt, waar teveel stikstof is, meldt God zich present in de gedaante van een kind. *'Hier ben ik.'*

Waarom, deze manier? Ik denk omdat pasgeboren kind zelf niets kan doen. Stel je voor, je loopt op straat. Er komt iemand op je af en die zegt: hou vast. En die geeft je pardoes een pasgeboren kind in de armen. Voordat jij nog maar iets hebt kunnen zeggen holt die persoon weg. Daar sta je dan, sprakeloos, met een baby in je armen. Zo'n baby kan niets aan je vragen. Maar zo'n pasgeboren kind is één grote vraag aan jou. Ben jij ervoor mij? Ieder mens voelt dat. Je voelt ogenblikkelijk dit kind heeft mijn zorg en liefde en nodig. Het komt niet eens in je op om het te laten vallen. Zo'n kind doet een beroep op jou. *Ben jij ervoor mij?* En vanavond is dat de grote vraag die God aan ons stelt: *Ben jij er voor mij? Wil jij voor mij zorgen? Wil jij mij in liefde ontvangen?* En

misschien vind je dat wel de omgekeerde wereld. Want heel vaak vragen we dat aan God: *Bent U er voor mij? Wilt U voor mij zorgen? Wilt mij in liefde aanvaarden?* Nu is het andersom. God vraagt aan jou: Ben jij er voor mij? God wacht op je antwoord. Op mysterieuze wijze is God afhankelijk van ons. Hij zegt: *Ik ben kwetsbaar. Ik heb jouw liefde en zorg nodig.* Waar kun je God vinden? Veel mensen vragen zich dat af. Misschien ben je wel met die vraag vanavond naar de kerk gekomen. God is daar waar liefde en zorg nodig is. Daar waar mensen kwetsbaar zijn. Waar ben jij kwetsbaar? Waar zie jij breekbaarheid om je heen? Als er dan zorg is schijnt het licht.

Ook Rembrandt schildert dat. Op eerste oog lijkt het alsof het kind zelf de lichtbron is. Maar als je beter kijkt dan zie je dat de lichtbron zich bevindt achter het hoofd van de knielende herder op voorgrond. Dat kun je zien aan de manier waarop de schaduwen vallen. Het licht zelf zie je niet. Het bevindt zich niet bij het kind en ook niet bij die mens die neerknielt. Het is er tussenin. Het goddelijk licht ontstaat als er liefde en zorg is voor dat kwetsbare kind. God is daar als er zorg is voor het kwetsbare, het tere of het nou in jezelf is of bij een ander. Daar schijnt het licht. Dat is het principe van Gods verlossingswerk, wat met de geboorte van Jezus begonnen is.

Mijn oog gaat weer naar die staande statige figuur, met die lantaarn met het relatief flauwe schijnsel. Hij heeft dat licht zelf meegebracht. Is die figuur het beeld van de mens, die vertrouwt op het licht van de eigen menselijke mogelijkheden en inzichten? Die denkt het alleen wel af te kunnen. Hij kijkt wat op het tafereel neer. In ieder geval is hij niet door de knieën gegaan, nog niet. Hoe kun je Jezus aanbidden? Hoe kunnen we knielen voor het kind? Inderdaad dat kun je doen door een loflied te zingen. Dat doen we volop vanavond. Maar dat is het niet alleen. Als je iemand aanbidt, dan is dat ook overgave. Je laat je gezeggen. Jezus zegt ergens: *'Ik verzeker jullie: alles wat jullie wat je doet voor de minsten van mijn broeders of zusters, dat doe je voor mij.'* Als je aandacht en zorg schenkt voor het kwetsbare, het tere, het afhankelijke dan zorg je voor Christus

We kijken nog even naar het schilderij. Rembrandt stelt met dit doek een vraag aan jou. Wie ben jij in dit verhaal? Ben jij die staande figuur met die lantaarn? Of ben je degene die is neergeknield op de voorgrond? Wie

wil je zijn? Maar dit schilderij stelt niet alleen een vraag. Er zit ook een uitnodiging in. Kijk maar naar de geknielde figuur op de voorgrond. Je kijkt over zijn schouder mee. Hij kijkt naar het kind vanuit hetzelfde perspectief als jij. Je wordt uitgenodigd om ook neer te knielen bij het kind, om zorg te hebben te voor het kwetsbare. Kijk maar, er is nog een open plek... Amen.